



TÜRKAS
TÜRK DEVLETLERİ ASAMBLESİ SİMÜLASYONU

SHANXAY HAMKORLIK TASHKILOTIGA A'ZO DAVLATLAR
RAHBARLARI KENGASHI YIG'ILISHI
2022-yil 15-16 sentabr, Samarqand

ЗАСЕДАНИЕ СОВЕТА ГЛАВ ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ
ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
СОТРУДНИЧЕСТВА
15-16 сентября 2022 года, Самарканд



上海合作组织成员国元首理事会
(2022年9月15-16日, 撒马尔罕)

MEETING OF THE COUNCIL OF HEADS
OF THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION
MEMBER STATES
15-16 September 2022, Samarkand

Şanghay İş Birliği Örgütü

Çalışma Kağıdı



Genel Koordinatörden Mektup

Değerli delegeler,

Merhabalar, ben TÜRKAS Genel Koordinatörü, Alperen Çelik.

2025 yılına geldiğimizde, küresel sistem; büyük güçler arasındaki stratejik rekabetin derinleştiği, Batı ittifakı içinde gerilimin tırmandığı ve bölgesel güçlerin daha fazla inisiyatif aldığı bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu değişim yalnızca devletler arası güç dengelerini değil; enerji arz güvenliği, savunma sanayii yatırımları, ekonomik yaptırımların jeopolitik etkileri, teknoloji ve bilgi savaşı gibi alanları da doğrudan etkilemektedir. Bu ekseninde incelediğimizde, Türk devletlerinin önemi her alanda giderek artmaktadır. Kendimi güvenlik çalışmaları üzerine geliştirmeye çalışan biri olarak, Türkistan bölgesinde elde edilen yeni mekanizmalara ve Orta Avrupa’da artan Macar nüfuzuna bakarak; Türk devletlerinin dünya siyasetinde daha aktif roller üstlendiğine ve kimlik problemlerinin üstesinden gelmeye çalıştığına inanmaktayım.

Ukrayna krizinden Keşmir sorununa, Sahel bölgesindeki istihbarat çalışmalarından Suriye’de elde edilen stratejik kazanımlara kadar Türkiye’nin aldığı aktif roller bunun açık bir göstergesidir. Uluslararası eksenin dışında da TÜRKAS’ın, sizler için hem mükemmel bir bilgi edinme hem de sosyal beceriler kazanma platformu yarattığına olan inancım tamdır. Bu çalışmanın; Türkiye’nin stratejik öngörüsünü güçlendirmeye, lise gençliğine ve kamuoyuna Türk dünyasının uluslararası sistemdeki rolü ve yönelimleri konusunda kapsamlı bir çerçeve sunarak, dış politika ve kültürel konularda bilgiye ulaşabileceğiniz bir ortam yaratacağına inanıyorum.

Her zaman yanımda olan, benim için bir dosttan fazlası olan kardeşim ve diğer genel koordinatörünüz Kerem’e; bu simülasyonun yaratılmasında beni asla yalnız bırakmayan Nergiz’e ve Yiğit’e çok teşekkür ediyorum.

Okul idaremize ve bizden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen danışman öğretmenlerimize teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyor, hepinize harika bir üç gün diliyorum.

Sevgilerle, Alperen Çelik

Genel Koordinatörden Mektup

Değerli delegeler, kıymetli katılımcılar,

Ben TÜRKAS Genel Koordinatörü, Kerem Berber.

Türk dünyasının ortak mirasını yaşatmak, kültürel bağlarımızı güçlendirmek ve diplomasiyi genç nesillerle buluşturmak amacıyla bir araya geldiğimiz bu anlamlı organizasyona hepiniz hoş geldiniz. Ortak dil, tarih ve değerlerle yoğrulmuş, diplomatik yöntemler ile bir araya getirilmiş konferansımızda işleyeceğimiz konular ile göreceğiz ki, Türk gençliği olarak bizler, sadece geçmişin mirasını taşımakla kalmıyor, aynı zamanda ortak bir gelecek inşa etmenin sorumluluğunu da omuzlarımızda taşıyoruz.

Bunun bilinciyle Türk gençliği olarak, Türk dünyasının bilimden sanata, teknolojiye diplomasiye uzanan geniş potansiyelini keşfetmek, köklü geçmişimizden aldığımız kuvvet ile güçlü bir gelecek inşa etmek ve ortak yarınlarımızı şekillendirmek, en kıymetli görevlerimizdendir. Bu amaç doğrultusunda, Türk Devletleri Asamblesi Simülasyonu'nun sizlere yalnızca diplomatik bir ortam sunmakla kalmayıp, aynı zamanda ufuk açıcı bir tecrübe olmasını umuyor, sizleri ve konferansımıza katacağınız enerji, diplomasi ve vizyonu görmeyi dört gözle bekliyorum.

Son olarak, benim için yalnızca bir ekip arkadaşı değil, aynı zamanda bir kardeş olan Alperen'e, her aşamada desteğini hissettiren, düşünceleriyle ilham, emekleriyle güç veren Nergiz ve Yiğit'e ve organizasyonumuzda yer alan bütün ekiplerimize, okul idaremise ve danışman öğretmenlerime gönülden teşekkürlerimi sunuyorum.

Türk dünyasının geleceğini birlikte şekillendirdiğimiz bu yolculukta sizleri görmekten büyük onur duyuyorum. Hepiniz hoş geldiniz.

Saygılarımla,

Kerem Berber

Komisyon Sekreterinden Mektup

Sayın Devlet Başkanları, Başbakanlar ve Kıymetli BTKY Temsilcisi,

Ben Yağız, Mehmet Emin Resulzade Anadolu Lisesi'nde 9. sınıf öğrencisiyim. Önümüzdeki üç gün boyunca Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Komisyonu'nda Komisyon Sekreteri olarak görev yapacağım.

Bu komisyonu hazırlarken gerçekten çok yorulduk ama aynı zamanda da çok keyif aldım ve umuyorum ki sizler de simulasyon sürecinde aynı heyecanı ve keyfi yaşarsınız. Her ne kadar komisyonumuz ŞİÖ'nün birebir bir yansıması olmasa da, konferansın işleyişine en uygun şekilde ve katılımcıların en verimli deneyimi yaşayabileceği biçimde tasarlamaya özen gösterdik.

Komisyon boyunca, uzun süredir devam eden iki ülke arasındaki gerginliği ya hafifletmeye ya da belki daha da tırmandırmaya çalışacaksınız. Oturumların sonunda, yürüttüğünüz çalışmalarını özetleyen bir rapor sunmanız beklenecek. Sekreteryaya olarak sizlerden beklentimiz, bu çekişmeli sürece aktif ve yapıcı bir şekilde katılmanız, fikirlerinizi açıkça ifade etmeniz ve komisyonun dinamizmine katkı sağlamanızdır. Hepinizden şiddetli tartışmalar bekliyoruz.

Mektubumu bitirmeden bana bu süreçte yardımcı olan Zain'e, manevi abim Ali Batuhan'a, manevi ablam Göknur'a, diğer Komisyon Sekreterimiz ve aynı zamanda manevi annem Irmak'a (Merhaba Irmak) ve Genel Koordinatörlerimiz Kerem ve Alperen'e teşekkür ediyorum.

Hepinize başarılar diliyor, bu konferanstan en iyi şekilde faydalanmanızı temenni ediyorum. Herhangi bir sorunuz olması hâlinde benimle iletişime geçmekten çekinmeyin.

Saygılarımla, Mükremin Yağız Yaşar. myasaryagiz@gmail.com

Komisyon Sekreterinden Mektup

Değerli Devlet Başkanları, Başbakanlar ve Kıymetli BTKY Temsilcisi,

Öncelikle, hepinizi bu konferansa geldiğiniz için büyük saygılarımla karşılamaktayım. Adım Zeynep Irmak Gür ve Mükremin ile beraber bu komisyonun sekreteri olarak görev yapacağım. Her şeyden önce Mükremine teşekkür etmek isterim, bana her zaman iyi bir dost olmuş; zaman zaman beraber güldüğüm, zaman zaman beraber ağladığım birisi olmuştur kendisi.

TÜRKAS ile önünüzde size yeni ufuklar açacak bir konferans bulunmakta. Bu konferans Ankara’da çok nadir bir örneği olan, ve gerçekten büyük organizasyonlar tarafından desteklenen bir konferans. Sizin ufuklarınızı genişletecek ve yeni insanlarla tanışmanızı sağlayacağını düşünüyorum. Fakat sizden bir ricam olacak, lütfen eğlenmeyi ve gerçekten zevk almayı da unutmayın. Hayat akademik diyaloglardan ibaret değil, iyi bir konferansı çok iyi bir konferans yapan sizin eğlenmenizdir.

Benzer bir şekilde, lütfen komisyon esnasında da kimseden çekinmeyin, buraya kendinizi geliştirmek için geliyorsunuz ve hayır kimse sizi konuşma biçiminizden ötürü ya da konuşurken takıldığınız için yargılamayacaktır.

Bu ŞİÖ komisyonunda iki sınır ülkesinin gerginliklerini derinden inceleyerek yaşadıkları sıkıntıları, ve bunları neden yaşadıklarını analiz etmeye başlayacaksınız. Daha sonra günümüz sorunlarına dönüp ŞİÖ’nün bu sorunları nasıl düzeltebileceğine dair fikirlerde bulunacaksınız. Eğer komisyon hakkında bir sorunuz var ise gurzeynepirmak@gmail.com adresinden bana ulaşabilirsiniz.

Son olarak bu konferansın Genel Koordinatörleri Kerem ve Alperene saygılarımı sunar ve teşekkür ederim.

En derin saygılarımla,

Irmak, Komisyon Sekreteri

- 1. Kullanılan Kısaltmalar ve Terimler**
- 2. Şanghay İşbirliği Örgütü'ne (ŞİÖ) Giriş**
 - 2.1. Tarihçesi ve Yapısı
 - 2.2. Amaçları
- 3. Konu I : Hindistan - Pakistan Sınır Çatışmaları**
 - 3.1. Tarihsel Arka Plan
 - 3.2. Önemli Olaylar ve Dönüm Noktaları
 - 3.3. Güncel Durum
 - 3.4. ŞİÖ'nün Bu Konuya Yaklaşımı ve Etkisi
 - 3.5. İlgili Uluslararası Aktörler ve Tutumları
 - 3.5.1. Birleşmiş Milletler (BM)
 - 3.5.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)
 - 3.5.3. Çin
 - 3.5.4. Rusya
 - 3.5.5. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)
 - 3.5.6. Avrupa Birliği (AB)
 - 3.6. Olası Çözüm Önerileri ve Müzakere Zeminleri
- 4. Cevaplanması Gereken Sorular**
- 5. Faydalı Linkler ve Diğer Kaynaklar**
- 6. Kaynakça**

1. Kullanılan Kısaltmalar ve Terimler

ŞİÖ, Şanghay İşbirliği Örgütü orijinali İngilizcede SCO - Shanghai Cooperation Organisation

SAGP, Satın Alma Gücü Paritesi orijinali İngilizcede PPP - Purchasing Power Parity

GSYİH, Gayri Safı Yurt İçi Hasılası orijinali İngilizcede GDP - Gross Domestic Product

DBK, Devlet Başkanları Konseyi orijinali İngilizcede CHS - Council of the Heads of State

HBK, Hükümet Başkanları Konseyi, orijinali İngilizcede CHG - Council of Heads of Government

DBaK, Dışişleri Bakanları Konseyi, orijinali İngilizcede CFM - Council of Foreign Ministers

BTKY, Bölgesel Terör Karşıtı Yapı orijinali İngilizcede RATS - Regional Anti-Terrorist Structure

ÇKP, Çin Komünist Partisi

Üç Günah; Terörizm, Ayrılcılık ve Dini Aşırılıkçılık. ÇKP'nin belirlediği üç tehdit.

KGAÖ, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü orijinali İngilizcede CSTO - Collective Security Treaty Organization

UNSC/BMGK Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi orijinali United Nations Security Council

UNCIP Birleşmiş Milletler Hindistan ve Pakistan Komisyonu orijinali United Nations Commission for India and Pakistan

demilitarization, askerden arındırma. (İngilizce)

2. Şanghay İşbirliği Örgütü'ne (ŞİÖ) Giriş

2.1. Tarihçesi

Şanghay İşbirliği Örgütü yıllar 2001'i gösterdiğinde Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan tarafından oluşturulan Avrasya'da siyasi, ekonomik, uluslararası güvenlik ve savunma gibi konuları ele alan uluslararası bir örgüttür. Coğrafi ve nüfus açıdan dünyanın en büyük bölgesel organizasyonu olup dünyanın yüzey alanının toplam yüzde yirmi dördünü kaplar. 2024 verilerine göre örgütün Satın Alma Gücü Paritesi dayalı toplam Gayri Safi Yurt İçi Hasılası dünya toplamının yaklaşık yüzde otuz altısını oluşturmaktadır. Ayrıca bazı kaynaklar tarafından 1996'da Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan tarafından kurulan Şanghay Beşlisi'nin ardılı kabul edilir.

Bahsi geçen altı kurucu ülkenin liderleri 2001'in Temmuz ayında Özbekistan'ın Şanghay kentinde bu politik ve ekonomik birlikteliği güçlendiren yeni organizasyonu duyurmak buluştu. Temmuz 2017'de organizasyon Hindistan ve Pakistan'ın katılımlarıyla sekiz üyeye ulaştı. İran'ın 2021 Eylül'ünde ve Belarus'un da 2024 Temmuzunda katılarak toplam üye sayısını ona çıkardı.

2.2. Yapısı

ŞİÖ kendi içinde organlara (ve ya konseylere) ayrılır. Bu organlar,

CHS - Devlet Başkanları Konseyi: ŞİÖ, Devlet Başkanları Konseyi tarafından yönetilir. CHS ya da DBK ŞİÖ'nün en yüksek karar alma organıdır ve düzenli olarak yılda bir kere toplanırlar.

CHG - Hükümet Başkanları Konseyi: ŞİÖ'nün en yüksek yetkili ikinci organıdır. Organizasyonun bütçesi gibi konuları olağan toplantılarla tartışılır.

CFM - Dışışleri Bakanları Konseyi: 2007 yılı itibariyle Dışışleri Bakanları Konseyi de düzenli toplantılar yaparak mevcut uluslararası durumu ve diğer uluslararası örgütlerle etkileşimi ele almıştır.

CNC - Ulusal Koordinatörler Konseyi: 2021 itibariyle Ulusal Koordinatörler Konseyi, ŞİÖ'nün tüzüğü çerçevesinde üye devletlerin çok taraflı işbirliğini koordine etmiştir.

Sekreteryaya: Örgütün birincil yürütme organıdır. Örgütsel kararların ve kararnamelerin uygulanmasına hizmet eder, önerilen belgelerin (deklarasyonlar ve gündemler gibi) taslaklarını hazırlar, örgüt için bir belge deposu olarak işlev görür, ŞİÖ çerçevesinde belirli faaliyetleri düzenler ve ŞİÖ hakkındaki bilgileri teşvik eder ve yayar. Sekreteryaya üç yıllık dönemlerle seçilir.

RATS - Bölgesel Terör Karşıtı Yapı: RATS ya da BTKY, ŞİÖ'ün üye ülkelerinde terörle mücadele ile görevli kalıcı organlarından biridir. ÇKP tarafından terörizm, bölücülük ve dini aşırıcılık olarak betimlenen “Üç Günah” ile mücadeleden de sorumludur. Örgütün, kendi uluslar ötesi polis ve askeri güçlerini geliştirmeyi amaçlayan ŞİÖ bünyesinde gelecekte bir yaptırım kabiliyetine zemin hazırlaması amaçlanıyor. Yakın zamanda üye ülkeler RATS sayesinde narko terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi sorunlarda iş birliği sağladılar. Organizasyon terör örgütleri, bölücü ve ya aşırıcı birey ve organizasyonların da bir veritabanını tutar. Resmi dil olarak İngilizce, Rusça ve Çince'yi kullanır.

RATS, ABD Ordusu Savaş Koleji tarafından da ŞİÖ'nün en önemli ve en iyi işleyen parçası olarak tanımlar.

2.3. Amaçları

Örgüt'ün önemli üye devletlerinden Rusya'nın Devlet Başkanı Putin bir çok kez hem ŞİÖ için hem de başka durumlar için “Tek kutuplu bir dünya kabul

edilemez.” diyerek bahsetmiştir. Böylece ŞİÖ ve benzeri örgütlerin kuruluş amacının Doğu’yu Batı’ya karşı bir kutup seviyesine çıkartmak olduğunu gözlenebilmekte. Ayrıca Örgüt’ün amaçlarını/etkinliklerini şu üç maddede incelemek de mümkün.

Kültürel İşbirliği: 2002’de üye ülkelerin kültür bakanları Pekin’de buluşup sürekli kültürel işbirliği için bir bildiri imzalamıştır. İlk defa 2005’de Astana zirvesinde ŞİÖ Sanat Festivali düzenlenmiştir.

Güvenlik İşbirliği: ŞİÖ’nün en öncelikli amacı Orta Asya’nın güvenliğini sağlamaktır. Başlıca tehditler olarak ÇKP’nin üç büyük günahını tanımlar. Örgüt, 2004’te RATS’ı kurarak bu amaçta büyük bir adım attı. Ardından 2006’da RATS’ın uyuşturucu suçlarıyla mücadele için efektif tedbirler almasının zorunlu olduğuna kanaat getirildi.

Ne kadar ŞİÖ Genel Sekreteri Grigory Logninov 2006’da ŞİÖ askeri bir blok olma niyetinde değildir diyerek ŞİÖ’nün resmi amaçlarını tanımlasa da “Üç Günah” ile mücadele için kapsamlı bir askeri müdahalenin zorunluluğuna da değinmiştir. Böylece kağıt üzerinde bir askeri blok olmayan ŞİÖ birkaç kez ortak askeri tatbikat düzenlemiştir.

Örgüt 2007’de Tacikistan’ın başkentinde güvenlik, suç ve uyuşturucu trafiği gibi güvenlik konularında kapsamlı işbirliği için Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ve ŞİÖ arasında bir anlaşma imzalamıştır. KGAÖ’nün maddelerine göre üye ülkelerden birine yapılan herhangi bir saldırı kalan üyelere de yapılmış olarak sayılacaktır. Böylece KGAÖ, dolayısıyla kısmen ŞİÖ, NATO karşısında bir blok olarak yer almaya başlamıştır. KGAÖ üye ülkeleri sırasıyla Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan’dır.

Ekonomik İşbirliği: Örgüt, 2004 yılında 100 maddelik bir plan imzalayarak ekonomik işbirliğini geliştirme yönünde ilk adımı atmıştır. Bu plan; 2003 yılında

Pekin'de kabul edilen, ekonomi, teknoloji ve kültür alanlarında 100'den fazla projeyi kapsayan ve malların, sermayenin, hizmetlerin ve teknolojinin serbest dolaşımı için gerekli yasal ve düzenleyici çerçevenin oluşturulmasını hedefleyen "Çok Taraflı Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Programı"nın uygulanmasına yönelik bir eylem planını onaylamaktadır. Ayrıca, petrol ve gaz kaynaklarının geliştirilmesi, boru hatları inşası, petrokimya, hidroelektrik ve madencilik gibi alanlarda işbirliği yapılması ve uluslararası kara taşımacılığı için elverişli koşullar yaratmaya yönelik bir hükümetler arası anlaşma taslağının hazırlanması kararlaştırılmıştır.

3. Konu I : Hindistan - Pakistan Sınır Çatışmaları

3.1. Tarihsel Arka Plan

Hindistan ve Pakistan'ın arasındaki sınır çatışmaları çok yeni bir olay gibi görünse de aralarındaki gerilim İkinci Dünya Savaşı'na kadar dayanmaktadır.

İngiliz Rajı'nın (Britanya Hindistanı'nın) bölünmesi (1947): 1947 yılının sıcak bir Ağustos akşamında tam olarak 14 Ağustos'u 15 Ağustos'a bağlayan gece yarısında resmi olarak İngiliz Rajı iki sömürge devletine ayrılmıştı. Bu devletler Hindistan Birliği ve Sömürge Pakistan'dı (*Dominion of Pakistan*). Bölüm, Bengal ve Pencap (*Punjab*) bölgelerinin Müslüman ve Hindu çoğunlukları göz önüne alınarak yapılmıştı ancak sonuç olarak 12 ila 20 milyon arası insanı dini nedenlerle göçe zorladı. Bu göçler yeni kurulmuş iki sömürge büyük ölçekli şiddet gibi krizlere yol açtı. Bölünmenin iki yüz bin ila iki milyon arası ölüme yol açtığı tahmin ediliyor.

Keşmir Sorunu: Britanya Hindistanı'nın bölünmesiyle ortaya çıkan en büyük sorun Keşmir sorunu olmuştu. Cemma ve Keşmir bölgesi üzerinde çıkan bir toprak anlaşmazlığı, kültürel geçmiş ve dinin birbirine girdiği kompleks bir sınır sorunu olarak tarihe geçmiştir. Basitçe izah edecek olursak; Keşmir ve Cemma'da yaşayan yerel halkın çoğunlukla Müslüman olduğu, fakat başlarında bir Hint uygarının

bulunması, hatta daha kötüsü, onları yönetiyor olması bu sorunun temellerini atmıştır. Zamanın uygarı Maharaja Hari Singh, bu halka dinlerinden ötürü farklı veya kötü davranmasa da, Cemma ve Keşmir'in jeopolitik konumundan ötürü bu tarzda bir sorunun ortaya çıkması neredeyse kaçınılmazdı. Görürsünüz, Cemma ve Keşmir, Hindistan ve Pakistan'ın sınırında, dağlık bir arazinin üzerinde bulunmaktaydı. Hindistan bölgesinin Britanya'dan bağımsızlığını kazanması ile birlikte orada bulunan 500'e yakın prenslik, kendi kaderini belirleme yetkisine sahip oldu. Hari Singh, bu dönemde bağımsız kalmayı ve iki ülkeden birini haklı veya haksız görmeyeceğini ilan etti.

Hindistan bölgenin kendilerine ait olduğunu 3 temele dayanarak iddia etmiştir, bu temeller

1. 1947 İlhak Belgesi (*Instrument of Accession*)

Bu belge, imzalandığı dönemde Hindistan'a birtakım haklar vermişti. Artık Hindistan savunma, dış ilişkiler ve iletişim konularında bu bölgeye destek oluyordu; fakat zaman ilerledikçe bu haklar genişledi ve Hari Singh'in bu bölgedeki egemenliği kısıtlandı.

2. Hindistan'ın Demokratik Sistemi

Hindistan, bu bölgenin yıllardır kendi anayasal sisteminin bir parçası olduğunu, hatta bu bölgede yerel seçimlerin düzenlendiğini ve halkın ülke yönetiminde aktif bir role sahip olduğunu savunmaktadır.

Aynı zamanda Hindistan laik ve seküler yapısına dikkat çekerek keşmir bölgesinin sınırlarına dahilinin iki taraf için de daha sağlıklı olacağını iddia eder.

3. Uluslararası Hukukun Hindistan Tarafından Yorumlanması

Hindistan 1948 yılında verilen Birleşmiş Milletler kararının (Pakistan'ın askerlerini geri çekmesi gerektiği referandumunun) hiçbir zaman yerine getirilmemesi

üzerine bu kararın artık geçersiz olduğunu ve onların da buna uymayacağını ilan etmiştir.

Pakistan ise bu bölgenin aşağıdaki sebeplerden ötürü kendilerine ait olduğunu iddia etmiştir;

1. Ülkenin Genel Demografisi

1947 yılında Keşmir bölgesinin nüfusunun %77si müslümanlardan oluşmaktaydı. Pakistan, bu nüfusun kendine daha yakın olduğunu iddia etmektedir. Bu iddia, iki millet teorisine dayanmaktadır

2. Halkın kendi kaderini seçmesi

Pakistan, bölge halkının iradesinin hiçbir zaman özgürce kullanılamadığını öne sürmektedir

3. İlhakın geçerliliği

Pakistan, bir önceki iddiasını sürdürerek Maharaja Hari Singh'in Hindistan'la yaptığı ilhak anlaşmasının zor koşullar altında ve halkın görüşü alınmadan yapıldığını ileri sürer.

3.2. Önemli Olaylar ve Dönüm Noktaları

1947-1948 Savaşı ve İlhak Belgesi

1947 yılının sonbaharında, Pakistandan gelen silahlı aşiret milisleri ve gönüllü “savaşçılar”, keşmir bölgesinde taarruza başladı. Bunun üzerine, sınır anlaşmazlığının başında tarafsız olan Hari Singh, Hindistandan kendisini ve halkını koruması için yardım istedi. Hindistan, onlara askeri desteği sağlayacağını fakat koşulunda ise Keşmir'in resmi olarak Hindistan toprağı sayılmasını talep etti. Bunun üzerine 1947 İlhak Belgesi (Instrument of Accession) imzalandı.

Hindistan bu belgeyi kayda değer bir hukuki temel sayıp Keşmir bölgesine gerekli askeri desteği sağlarken Pakistan bu belgeye oldukça sert bir tepki verdi. İlhak belgesinin tamamen gayrimeşru olduğunu öne sürdüler ve bunun sonucunda Pakistan-Hindistan Sınır Çatışması, tıpkı yanan bir eve çakmak gazı dökmüşçesine körüklendi.

1947'nin sonunda savaş başlamıştı, ilerleyen zamanlarda bir ateşkese varmak isteyen Hindistan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC)'nden yardım talep etti. Bunun üzerine, 1948 yılında BM bir ateşkes çağrısında bulundu ve Cemma-Keşmir bölgesinin geleceğinin yerli halk tarafından belirlenmesi gerektiğini düşünerek 47 sayılı kararı kabul etti. Birleşmiş Milletler kararına göre Pakistan'ın bölgeden askerlerini çekmesi gerekiyordu fakat ilerleyen yıllarda Pakistan'ın bu karara uymadığı Hindistan tarafından ortaya atılacaktı. Dolayısıyla, Pakistan çekildikten sonra uygulanacak karar olan Hindistan'ın askeri kuvvetlerini minimuma indirmesi de gerçekleşmedi. Bu zincir tepkimeden ötürü de iki ülkeye vaat edilen BM gözetimindeki referandum hiçbir zaman gerçekleşemedi.

Ardından, 1 Ocak 1949 tarihinde iki ülke arasında Birleşmiş Milletler gözetiminde bir ateşkes imzalandı. Bu ateşkesle beraber Keşmir bölgesi ikiye bölündü. Hindistan yönetiminde olan bölgeye Cemma-Keşmir, Pakistan yönetiminde olan bölgeye ise Azad Keşmir ve Gilgit-Baltistan ismi verildi.

1965-1971 Savaşları

Bu savaşlardan ilki olan 1965 savaşları, Pakistan'ın Hindistan kontrolundeki topraklara operasyon Cibraltar ve Operasyon Grand Slam isimli operasyonlar aracılığıyla sivil kılığında askeri ajan gönderilmesi ile ortaya çıkmıştır. Operasyon

Grand Slam’da en temel amaç, Cemma bölgesine sızıp Hindistan’ın iletişim hatlarına zarar vermektir. Bunun üzerine Hindistan Lahor ve Sialkot yönünde savaş başlattı.

Tam 17 gün süren savaş, yine BM aracılığıyla ateşkese bağlanmıştır. Ocak 1966’da ise Tashkent antlaşması imzalanmış ve aşağıdaki kararlar verilmiştir:

1. Taraflar savaş öncesi sınırlara çekilmeyi kabul etti
 2. Taraflar barışçıl yollar ile toprak sorunlarının çözülmesi gerektiğine kanaat etti
- SSCB arabuluculuğunda yapılan bu antlaşma, tıpkı kendisinden önce gelenler gibi pek etkili olamadı

1970 Seçimlerinin sonucu Pakistan’da büyük protestolara yol açmıştı. Pakistanlı aydınlar yeni iktidar Şeyh Mucibur Rahman’ı kabul etmiyor, liderliğini tanıımıyordu. Bunun üzerine halk protestoları başladı. Mart 1971’de Pakistan hükümeti Doğu’daki protestoları bastırmak için operasyon Searchlight’ı başlattı, bunun üzerine yaklaşık 10 milyon Bangladeş kökenli mülteci Hindistana sığındı. Hindistan’ın onları desteklemesi üzerine Pakistan Hava üslerine saldırı düzenledi ve karşılık olarak hem doğudan hem batıdan bir süvari saldırısına uğradı. Savaşın sonucunda Doğu Pakistan artık Bağımsız Bangladeş Cumhuriyeti olmuştu. 1972 Yılında Hindistan ve Pakistan arasında Simla Antlaşması imzalandı, tarafların ateşkes sınırları değişti ve tüm sorunlarını bir arabulucusuz ikili diyalogla çözmeye vaat etti.

1970li yılların sonunda bütün dünya korku altındaydı. Nükleerleşme oldukça yaygınlaşmış, ülkelerin nükleer cephaneliği ise gittikçe büyümeye başlamıştı. Hindistan’ın 1974’te Smiling Budha deneyini gerçekleştirmesi herkesi tetikte bırakmış, Pakistan’ı ise büyük bir Nükleer deney sürecine sokmuştur. Apaçık olmasa da Pakistan Çin’den, Hindistan ise Sovyetler birliğinden destek alıyorlardı. 1990lı yılların sonunda iki ülke de istediğini elde etmişti; birbirini korutmak. Pokhran-II ve Chagai testleri ile iki ülke de nükleer silahlarını dünyaya göstermiş oldu. Fakat

aralarında büyük bir fark vardı. Hindistan, ilk kullanımı yasaklayan “No first use” politikasını benimserken pakistan ilk kullanımı dışlamayan bir stratejiye sahip olmaktaydı. Bu nükleer gelişmelerin sonucunda Kargil Savaşı patlak verdi Kargil Savaşında pakistan askerleri kontrol hattını aşarak Hindistan’ın Siachen ikmal hattına zarar verip tekrar uluslararası bir çözüme başvurmalarına sebep olmuştur. Savaşın diğer savaflara göre ayrı bir önemi olmasa da amerikan cumhurbaşkanı Bill Clinton tarafından görüşmeler gerçekleştirilmiş ve ateşkese bağlamıştır.

2000’ler ve Sınır çatışması

2000’lerli yıllarda ise pek çok terör saldırısı gerçekleşti, tutun 2001’deki Hindistan Palementosu saldırısından 2008 Mumbai saldırılarına, Hint hükümeti çoğunlukla Pakistan’ı suçlamış, hatta 2016 yılında hint askerlerinin öldürülmesi üzerine bir karşı operasyon başlatmıştır. Bu operasyonun adı Cerrahi Saldırıları (Surgical Strikes) olarak geçmektedir. 2019 Yılında ise 40ı aşkın bir sayıdaki Hint askerinin öldürülmesi üzerine Hindistan Pakistan’ın hava üssüne saldırdı, bu olay iki ülkeyi savaşın eşiğine getirdi fakat barışçıl bir şekilde çözülerek tarihe geçti.

3.3. Güncel Durum

Gönül ister güncel duruma tamamen barışçıl yazılar koyabilmek, fakat Hindistan ve Pakistan için bu pek mümkün değil. 2025 yılının Nisan ayı itibariyle iki ülkenin arası yeniden bozulmuş, gerginlikler artmıştır.

22 Nisan 2025 tarihinde 26 Hindu turist öldürülmüştür. Bunun üzerine hindistan suçu Pakistan’da arar ve kendisileri olayı bağımsız görmeleri gerektiğini ve kendilerinin asla suçlu olmadığını iddia eder.

7 Mayıs 2025 tarihinde ise Hindistan operasyon sindoor isimli projesiyle Pakistan kontrolündeki Keşmir'e ve toplamda 9 noktaya drone veya füze saldırısı düzenledi. Bu saldırılar çoğunlukla ülkenin kritik noktalarını hedef almaktaydı.

10 Mayıs 2025, ABD eşliğinde anında bir ateşkese varıldı fakat iki taraf da bu ateşkese saygı duymadı ve 11 Mayıs zamanında ateşkes çoktan ihlal edilmişti bile.

Fakat bu tarihten sonra işler iyiye gitmeye başladı. 30 Mayıs'ta iki taraf da askerlerini neredeyse tamamen geri çektiğini ve insan altyapısını daha çok önemsediklerini vurguladı.

30 Mayıs'tan beri iki taraftan da birbiri hakkında bir haber ortaya çıkmamıştır.

3.4. ŞİÖ'nün Bu Konuya Yaklaşımı ve Etkisi

Yaklaşımı: ŞİÖ hem iç hem de dış çatışmalarda tarafsızlık ilkesine dayanır, doğrudan çatışmalara müdahil olmaktan da kaçınır. Kuruluş ilkeleri arasında üye devletlerin iç işlerine karışmama ve egemenliğe saygı vardır. Bu nedenle Hindistan ve Pakistan arasındaki krizlerde arabuluculuk yapmaz ama gerilimin düşürülmesi için genel açıklamalarda bulunur. Ayrıca alt organlarından BTKY ile üye ülkelerde terörle mücadele ettiği için iki üye ülke arasındaki gerilime sadece terör girdiği takdirde müdahale eder. Özellikle sınır ötesi terörizm konusunda ortak toplantılar yaparak her iki ülkeyi de iş birliğine zorlar. Ancak bu konudaki farklı algılar (Hindistan'ın Pakistan'ı terörizmi desteklemekle suçlaması gibi) çatışma yaratmaya devam etmektedir.

Etkileri: ŞİÖ Zirveleri sayesinde bu iki ülke liderleri görüşme yapabiliyor. Bu krizlerin tamamen kopuklukla sonuçlanmasını engelliyor. Ancak bu iki ülkenin birbirlerine olan güvensizlikleri ŞİÖ'nün geri kalan ülkelerini de etkilerken aynı zamanda ŞİÖ'nün NATO'nun aksine ekonomik işbirliği gibi alanlara odaklanması Keşmir gibi bölgelere müdahale edilmemesi ile sonuçlanıyor.

3.5. İlgili Uluslararası Aktörler ve Tutumları

3.5.1. Birleşmiş Milletler (BM)

Güvenlik Konseyi Kararları: BM 1948’de 38, 39, 47 ve 51 numaralı Kararlar ile önce taraflara askeri çatışmalardan kaçınma çağrısı yapmış daha sonra UNCIP’in kurulmasına ve en son olarak bir halk referandumu önermiştir. 1950’de tekrardan referandum çağrısında bulunmuştur. 1951’de Keşmir’i nihai statüsü referandum ile belirlenecek “*ihtilaflı bölge*” olarak vurgulamıştır ve diyalog çağrısı yapmıştır. 1952’de bölgedeki askeri kuvvetlerin azaltılması ve CBMlere odaklanmıştır. 1957’de Hindistan’ın Keşmir’deki seçimlerle bölgenin statüsünü tek taraflı belirlemeye çalışmasını reddetmiş ve iki taraf arasında arabulucu atanmasını önermiştir. 1965’te sorunun barışçıl çözüm yollarıyla sürdürülmesini önermiştir. 1971’de tarafsızlık ve barışçıl çözüm çağrısında bulunmuştur. 1971 savaşı sonrasında da ateşkesin sağlanması ve tarafların geri çekilmesini talep etmiştir.

McNaughton önerileri: 1949’da Konsey kararı ile iki ülke arasında arabuluculuk yapmak üzere görevlendirilmiştir. Bu görevlendirme üzerine aynı zamanda Konsey başkanı olan Kanadalı General McNaughton 3 Şubat 1950’de son raporunu Konsey’e sundu. Rapor şunlardan oluşuyordu:

- 1947’deki Keşmir için yapılan savaştan sonra oluşan ateşkes hattındaki askerlerin kademeli olarak azaltılması. Nihai hedef, tarafsız bir ortam yaratmak ve referandumun adil bir şekilde yapılmasını sağlamaktır.
- Pakistan istilacı olarak gösterilmekteydi. McNaughton, her iki tarafın da eşit ve tarafsız şekilde değerlendirilmesini önerdi.
- Gerilimin azalmasının ardından Keşmir halkının geleceğini belirlemesi için BM gözetiminde bir plebisit (referandum) yapılması teklif edildi.

- Hint kontrolündeki bölgede yerel halktan oluşan güvenlik güçlerinin kullanılabileceği öngörüldü; ancak bu, tarafsızlık ilkesine zarar vermemeliydi.

Dixon misyonu: McNaughton önergelerinin sonuçsuz kalmasının ardından Avustralyalı yargıç Sir Owen Dixon, BM tarafından Keşmir sorununa çözüm bulmak için özel temsilci olarak atandı. Onun da temel önerileri aşamalı askeri çekilme, bölgesel referandum ve tarafsız yönetimdi. Ancak Hindistan'ın reddi üzerine Dixon, "İki taraf da siyasi istek gösteremiyor" diyerek görevi bıraktı."

Frank Graham's arabuluculuğu: Amerikalı diplomat Frank P. Graham, Dixon'dan sonra BM'nin Keşmir özel temsilcisi oldu. Kendisi askeri kuvvetlerin azaltılması konusunda teknik detayları çözmeye çalıştı. Birkaç tur müzakere yapılmasına vesile oldu ve tarafların güvensizlik nedeniyle anlaşamadığını raporladı. BM, Graham'ın raporları sayesinde durumu daha iyi anladı. BM, Graham'ın raporları sayesinde durumu daha iyi anladı.

Hindistan ve Pakistan'da Birleşmiş Milletler Askeri Gözlemci Grubu: 1949'daki ateşkes anlaşmasının ardından kuruldu. Amacı ateşkes hattını gözlemlemek ve ihlalleri raporlamak. Keşmir'deki ateşkes hattını izlemek, ihlalleri belgeleyip BM Genel Kurulu'na rapor sunmak ve iki ülke arasındaki müzakerelerde gözlemci/arabulucu olmak gibi görevleri vardır. Ancak ne yazık ki Hindistan 1972'deki Simla Anlaşması sonrası grubun artık geçerli olmadığını savunur, ama misyon hâlâ faaliyet göstermektedir. Pakistan ise hala gruba destek vermektedir.

3.5.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Özellikle Soğuk Savaş sonrası Hindistan ile stratejik ilişkiler kurmaya başlayan ABD, Pakistan ile de işbirliğini sürdürmüştür. ABD bu çatışmalarda genelde arabuluculuk rolünü üstlenmiştir. 1999 Kargil Savaşı sırasında da Başkan Clinton, Pakistan üzerinde baskı kurarak geri çekilmesini sağladıktan sonra taraflara doğrudan müdahil olmamıştır.

3.5.3. Çin

Çin, Pakistan'ın en yakın müttefiklerinden olup Hindistan'la sınıra dayalı kendi anlaşmazlıkları da bulunmaktadır. Hindistan 2019'da yaptığı Keşmir'de statü değişikliğine karşı çıkarak Pakistan'a destek vermiştir. Ayrıca hem diplomatik hem de askeri olarak Hindistan'a karşı dolaylı yoldan denge unsuru oluşturmaktadır.

3.5.4. Rusya

Sovyetler döneminde Hindistan ile yakın ilişkiler içinde olan Rusya güncel olarak çatışmada denge politikası uygulamaktadır. Fakat Hindistan'ın egemenliğine daha sıcak bakmaktadır. Ayrıca enge politikası uygularken arabulucu değil iki tarafın da silah tedarikçisi olmaktadır.

3.5.5. İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

İİT, Pakistan'ın çağrılılarıyla sık sık Keşmir'deki insan hakları ihlallerine karşı bildiriler yayınlasa da bu bildiriler sembolik düzeyde kalmaktadır.

3.5.6. Avrupa Birliği (AB)

AB, iki tarafa da uluslararası hukuk ve insan hakları çerçevesinde itidal çağrısı yapar. Özellikle Keşmir'deki güvenlik önlemleri ve iletişim kısıtlamalarına karşı eleştirel tutum sergilemiştir.

3.6. Olası Çözüm Önerileri ve Müzakere Zeminleri

3.6.1. İkili Müzakerelerin Yeniden Başlatılması

1999'da yayınlanan Lahore Bildirisi ve 2004 Kompozit Diyalog süreci gibi tarihsel girişimler temel alınarak doğrudan diyalog mekanizması kurulabilir. Ayrıca sınır çatışmalarını azaltacak güven artırıcı önlemler (CBMs) yeniden devreye sokulabilir. Fakat bu çözüm süresince siyasi iklim ve halkın milliyetçi tepkileri süreci zorlaştırabilir.

CBM nedir?: CBMler ya da güven ve güvenlik artırıcı önlemler (CSBMs), bir çatışmanın veya çatışma riski olan iki ya da daha fazla partisinin diğer parti(ler)inin saldırısından korkusunu azaltmak amacıyla alınan önlemlerdir. Bu önlemler partilerin birbirlerine karşı şeffaflık sağlamak ve iletişimi geliştirmek amacıyla da alınan önlemlerdir.

3.6.2. Keşmir'de Statükonun Ortak Gözden Geçirilmesi

Keşmir'in askerden arındırılması (demilitarization) veya özerkliğinin yeniden gözden geçirilmesi gibi öneriler tartışılabilir.

3.6.3. Çok Taraflı Arabuluculuk

Taraflar gönüllü şekilde bir üçüncü taraf (tarafsız devletler Norveç, İsviçre veya BM) nezdinde müzakereye gidebilir.

3.6.4. Ekonomik İşbirliği ve Bağımlılığın Arttırılması

Enerji, su kaynakları, ulaşım ve ticaret alanında karşılıklı bağımlılık teşvik edilerek çatışma maliyetinin artırılması hedeflenebilir. Bu sayede Almanya-Fransa uzlaşmasına benzer şekilde uzun vadede barış kurulabilir.

3.6.5. Ortak Keşmir Komisyonu

Her iki ülke de sivil ve askeri temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurularak sınır ihlallerinin kayıt altına alınması sağlanabilir. Bu kayıtlar

sayesinde objektif veri elde edilebilir. Ancak tarafların birbirlerine güvensizliği bunu zorlaştırmaktadır.

4. Cevaplanması Gereken Sorular

1. ŞİÖ'nün çatışmalarda tarafsızlık ilkesini sürdürürken Hindistan-Pakistan gerilimini azaltmak için nasıl daha etkin bir rol oynaması sağlanabilir?
2. BTKY'nin (Bölgesel Terör Karşıtı Yapı) sınır ötesi terörizmle mücadelede iki ülke arasındaki güven krizini nasıl azaltabileceği üzerine hangi mekanizmalar kurulabilir?

Sınır bölgelerinde yaşanan askeri gerilimlerin sivil halka etkilerini azaltmak için ne tür insani veya diplomatik adımlar atılmalıdır?
3. ŞİÖ içindeki diğer üye devletler, Hindistan ve Pakistan arasında güven artırıcı önlemleri (CBM) desteklemek için nasıl bir ortak platform oluşturabilir?
4. Keşmir bölgesinin statüsüne ilişkin tarafsız bir gözlem ya da denetim mekanizması oluşturulmalı mıdır? ŞİÖ bu sürecin neresinde yer alabilir?
5. Ortak bir askeri bilgi paylaşım platformu kurulması, yanlış anlaşılmalara ve çatışmaları önlemede etkili olur mu?

Hindistan ve Pakistan'ın birbirini terörizme destekle suçladığı durumlarda, ŞİÖ hangi tür doğrulama mekanizmaları kurabilir?
6. Ortak ekonomik projeler (örneğin ulaşım, enerji ya da su yönetimi alanında) iki ülke arasında gerilimi azaltacak şekilde nasıl planlanabilir?
7. ŞİÖ çatısı altında, iki ülke arasında doğrudan iletişim sağlayacak yeni diplomatik veya teknik komisyonlar oluşturulmalı mıdır?
8. Üye ülkelerin egemenlik haklarına saygı duyularak, bölgesel barışa katkı sağlayacak askerden arındırma (demilitarization) politikaları mümkün müdür?

9. Uluslararası gözlemcilerin katılımıyla desteklenecek bağımsız bir "Keşmir İzleme Misyonu" oluşturulması taraflar arasında kabul görür mü?
10. Hindistan-Pakistan çatışmasının ŞİÖ içindeki birlik ve karar alma süreçlerine etkisi nasıl azaltılabilir?

5. Faydalı Linkler ve Diğer Kaynaklar

- 39 numaralı BM Güvenlik Konseyi Kararı [https://docs.un.org/S/RES/39\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/39(1948))
- 47 numaralı BM Güvenlik Konseyi Kararı [https://docs.un.org/S/RES/47\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/47(1948))
- 80 numaralı BM Güvenlik Konseyi Kararı [https://docs.un.org/S/RES/80\(1950\)](https://docs.un.org/S/RES/80(1950))



6. Kaynakça

Xiaodong, Z. (2012). The Shanghai Cooperation Organisation and counter-terrorism cooperation. In B. Edström & E. Brennan (Eds.), *The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation* (PDF). Stockholm: Institute for Security and Development Policy. ISBN 978-91-86635-42-8

Schofield, V. (2003). *Kashmir in conflict: India, Pakistan and the unfinished war*. London: I.B. Tauris.

Ganguly, Š. (2001). *Conflict unending: India–Pakistan tensions since 1947*. New York: Columbia University Press.

Small, A. (2015). *The China–Pakistan axis: Asia’s new geopolitics*. Oxford: Oxford University Press.

Talbot, I., & Singh, G. (2009). *The partition of India*. Cambridge University Press.

Bose, S. (2003). *Kashmir: Roots of conflict, paths to peace*. Harvard University Press.

Zartman, I. W. (2000). Ripeness theory and negotiation. *International Negotiation*, 5(3), 229–248.

Aris, S. (2009). The Shanghai Cooperation Organisation: “Tackling the Three Evils”. A regional response to non-traditional security challenges or an anti-Western bloc? *Europe-Asia Studies*, 61(3), 457–482. <https://doi.org/10.1080/09668130902753309>

Wang, J., & Kong, D. (2019). Counter-terrorism cooperation between China and Central Asian states in the Shanghai Cooperation Organization. *China Quarterly of*

<https://doi.org/10.1142/S2377740019500027>

Pant, H. V. (2006). India–Russia ties: The turnaround. *Asian Survey*, 46(4), 589–610.

Ahmed, I. (2010). OIC and the Kashmir dispute: Limits of diplomacy. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 30(4), 567–583.

Taneja, P. (2011). EU–India relations and the Kashmir dispute. *European Foreign Affairs Review*, 16(2), 231–248.

Hettne, B. (2005). Beyond the “new” regionalism. *New Political Economy*, 10(4), 543–571.

Putin, V. (2007, February 10). Speech at the 43rd Munich Conference on Security Policy. The Kremlin. <https://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

Putin, V. (2022, August 16). Speech at the 10th Moscow Conference on International Security. The Kremlin. <https://en.kremlin.ru/events/president/news/69114>

Putin, V. (2024, July 11). Speech at the BRICS Parliamentary Forum. The Kremlin. <https://en.kremlin.ru/events/president/news/74481>

Putin, V. (2007, August). Bişkek zirvesi konuşması. *NTV Haber*. <https://www.ntv.com.tr/dunya/sanghay-isbirligi-orgutu-nedir-ne-degildir%2CMjcBt8rq-k2AuS1RQNXFlw>

Putin, V. (2024, July 4). ŞiÖ Zirvesi'nde konuşma. *Sputnik Türkiye*. <https://anlatilaninotesi.com.tr/20240704/sio-zirvesinde-konusan-putin-cok-kutuplu-du-nya-gercek-oldu-1085510896.html>

Putin, V. (2023, September 21). Çin ile görüşme açıklamaları. *Anadolu Ajansı*.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-devlet-baskani-putinden-cine-tek-kutuplu-hegemonyaya-direnme-cagrisi/2997444>

Shanghai Cooperation Organization. (n.d.). *Charter of the Shanghai Cooperation Organization*.

https://www.iri.edu.ar/publicaciones_iri/manual/Doc.%20Manual/Listos%20para%20subir/ASIA/SHANGAI-ORG/charter_shanghai_cooperation_organization.pdf

UN Security Council. (1948). Resolution 38. [https://docs.un.org/S/RES/38\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/38(1948))

UN Security Council. (1948). Resolution 39. [https://docs.un.org/S/RES/39\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/39(1948))

UN Security Council. (1948). Resolution 47. [https://docs.un.org/S/RES/47\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/47(1948))

UN Security Council. (1948). Resolution 51. [https://docs.un.org/S/RES/51\(1948\)](https://docs.un.org/S/RES/51(1948))

UN Security Council. (1950). Resolution 80. [https://docs.un.org/S/RES/80\(1950\)](https://docs.un.org/S/RES/80(1950))

UN Security Council. (1951). Resolution 91. [https://docs.un.org/S/RES/91\(1951\)](https://docs.un.org/S/RES/91(1951))

UN Security Council. (1951). Resolution 96. [https://docs.un.org/S/RES/96\(1951\)](https://docs.un.org/S/RES/96(1951))

UN Security Council. (1952). Resolution 98. [https://docs.un.org/S/RES/98\(1952\)](https://docs.un.org/S/RES/98(1952))

UN Security Council. (1957). Resolution 122. [https://docs.un.org/S/RES/122\(1957\)](https://docs.un.org/S/RES/122(1957))

UN Security Council. (1957). Resolution 123. [https://docs.un.org/S/RES/123\(1957\)](https://docs.un.org/S/RES/123(1957))

UN Security Council. (1957). Resolution 126. [https://docs.un.org/S/RES/126\(1957\)](https://docs.un.org/S/RES/126(1957))

UN Security Council. (1965). Resolution 209. [https://docs.un.org/S/RES/209\(1965\)](https://docs.un.org/S/RES/209(1965))

UN Security Council. (1965). Resolution 210. [https://docs.un.org/S/RES/210\(1965\)](https://docs.un.org/S/RES/210(1965))

UN Security Council. (1965). Resolution 211. [https://docs.un.org/S/RES/211\(1965\)](https://docs.un.org/S/RES/211(1965))

UN Security Council. (1965). Resolution 214. [https://docs.un.org/S/RES/214\(1965\)](https://docs.un.org/S/RES/214(1965))

UN Security Council. (1965). Resolution 215. [https://docs.un.org/S/RES/215\(1965\)](https://docs.un.org/S/RES/215(1965))

UN Security Council. (1971). Resolution 303. [https://docs.un.org/S/RES/303\(1971\)](https://docs.un.org/S/RES/303(1971))

UN Security Council. (1971). Resolution 307. [https://docs.un.org/S/RES/307\(1971\)](https://docs.un.org/S/RES/307(1971))

University of Hawaii. (2004, September 23). *Joint Communique of the Council of the Governmental Heads of Shanghai Cooperation Organization Member States*.

Archived March 30, 2009.

https://web.archive.org/web/20090330053454/http://www.shaps.hawaii.edu/fp/russia/2004/20040923_sco_jc.html

Xinhua. (2006, October 17). SCO to stage joint anti-terror military exercise in 2007.

Archived October 17, 2006. *Xinhua.net*.

Xinhua. (2015, May). SCO to intensify fight against cross-border drug crimes.

Archived May 15, 2015. *Xinhua.net*.

Daily Times. (2013, September 11). Security alliances led by Russia, China link up.

Archived September 11, 2013.

Embassy of the Russian Federation in Malaysia. (2007, July 9). *Session of the Council of Foreign Ministers from Member States of the Shanghai Cooperation Organisation*

[Press release]. Archived February 8, 2012.

Shanghai Cooperation Organization Secretariat. (n.d.). *21st SCO Heads of Government Council meeting*. Retrieved July 5, 2023.

Zamindar, V. F.-Y. (2013, February 4). India–Pakistan partition 1947 and forced migration. In *The Encyclopedia of Global Human Migration*.
<https://doi.org/10.1002/9781444351071.wbeghm285>

Maiese, M. (2003). Confidence-building measures. *Moving Beyond Intractability*. Archived September 8, 2013. Retrieved December 9, 2005.

Aman Ki Asha. (2010). *Times of India & Jang Group Joint Initiative*. Retrieved from media archives.

